

Handleiding verklarende analyse (concept)

Wat: een verklarende analyse bestaat uit een aantal gesprekken tussen jongere en jongerenwerker waarin samen het probleem van de jongere uiteengehaald wordt. Door het inzetten van systemische en contextuele instrumenten en technieken zoek je naar een diepere laag van het (praktische) probleem waarmee de jongere naar het jongerenwerk is gekomen.

Doel: het doel van de verklarende analyse is om jongeren te helpen met het formuleren van hun hulpvragen (naar instanties toe) en de best passende hulp te organiseren.

Middel: de problemen van de jongeren verhelderen door het analyseren en in kaart brengen van de factoren die invloed hebben op het ontstaan en voortbestaan van een probleem.

Wie: jongere en jongerenwerker, eventueel andere betrokkenen uit netwerk/gezin

Wanneer: bij complexe problematiek, die verder gaat dan praktische hulpvragen. Bij jongeren die het fijn vinden om na te denken over hun problemen. Soms meteen bij aanvang maar vaak later in het traject als je al even met de jongere werkt en ontdekt dat er meer aan de hand is dan in eerste instantie leek.

Inleiding

Jongerenwerkers werken met jongeren die volop in ontwikkeling zijn. Binnen de individuele ondersteuning die jongerenwerkers bieden zien zij regelmatig dat jongeren binnenkomen met een praktische ondersteuningsvraag. Door met deze voorliggende vraag snel aan de slag te gaan wordt de drempel lager voor jongeren om vragen over verschillende leefgebieden te stellen. Vaak zijn deze vragen zeer uiteenlopend en komt er wekelijks nieuwe informatie bij. Dit heeft mede te maken met het opbouwende vertrouwen dat de jongere in de jongerenwerker ervaart. Daarnaast kan de situatie snel veranderen.

Voorbeeldsituatie

Peter is jongerenwerker in een wijk in Tilburg. Hij is present op een middelbare school in de pauzes. Hier wordt hij benaderd door de 17-jarige Sander. Sander wordt over een maand 18 jaar en heeft veel vragen over wat hij allemaal moet regelen de komende tijd.

Peter maakt een afspraak met Sander om samen overzicht te creëren en hem te helpen met de aanvragen waar hij recht op heeft. Zo heeft Sander recht op tegemoetkoming scholieren van DUO maar kan hij die pas aanvragen als hij zijn DigiD geregeld heeft.

Tijdens de afspraak met Sander komt Peter erachter dat het helemaal niet zo goed gaat met Sander. Sander heeft veel stress over de toetsweek die eraan gaat komen en heeft thuis geen ruimte waar hij rustig zijn huiswerk kan maken. Ook vertelt Sander dat hij niet echt veel vrienden heeft en dat hij niet goed met zijn ouders kan praten.

Peter spreekt met Sander af dat hij volgende week langs kan komen op het jongeren centrum om zijn huiswerk daar te maken. En Peter nodigt Sander uit om naar een activiteit te komen waar jongeren samen koken en eten. Sander gaat wat aarzelend in op het aanbod van Peter.

De dag dat de activiteit plaatsvindt, stuurt Peter een berichtje naar Sander om hem nogmaals uit te nodigen. Sander reageert en geeft aan dat hij zal komen. Peter vraagt aan Sander hoe het verder met hem is en Sander laat vallen dat hij een stevige ruzie thuis heeft gehad en dat zijn ouders hem uit huis willen. Sander weet niet waar hij naar toe kan. Peter geeft aan tijdens de activiteit samen met Sander te gaan zitten om naar een oplossing te zoeken.

De behoefte om te helpen, maakt dat jongerenwerkers snel willen handelen en snel doelen willen stellen als een jongere met vragen over verschillende leefdoelgebieden bij hen komt. Jongerenwerkers hebben een doorverwijzende functie op het moment dat blijkt dat er meer dan praktische ondersteuning nodig is. Wel blijven jongerenwerkers na de doorverwijzing op laagdrempelige manier betrokken bij de jongere om een vinger aan de pols te houden, te kunnen werken als sparringpartner en als onafhankelijke volwassene waar de jongere bij terecht kan. Bij het doorverwijzen naar passende specialistische hulp zien de jongerenwerkers dat jongere het moeilijk vinden om hun verhaal goed over te brengen of hun vragen te stellen tijdens een intakegesprek. Dit intakegesprek is essentieel voor de hulpverlening om een inschatting te kunnen maken over wat een jongere nodig heeft. Daardoor is de geboden hulp niet altijd passend, wat enerzijds zonde is van de tijd van professionals, en anderzijds (en dat is belangrijker) weer een extra teleurstelling voor de jongere in de zoektocht naar de juiste hulp.

Wanneer een verklarende analyse

Een verklarende analyse is op zijn plaats als er sprake is van:

- Complexiteit van problemen;
- Meerdere problemen/probleemgebieden die op elkaar inwerken (comorbiteit);
- Er inzet is (geweest) van meerdere hulpvormen zonder dat dit tot voldoende resultaat heeft geleid.

Dit zijn geen harde criteria, het is dus steeds afwegen of de situatie zich leent voor een verklarende analyse.

Proces

Het maken van een verklarende analyse is eigenlijk het optekenen van het levensverhaal van de jongere, in het kader van de huidige problematiek. Hoe is deze problematiek tot stand gekomen en hoe worden de problemen in stand gehouden? Welke factoren/personen/processen spelen daarbij een rol? Meestal heb je hier een paar gesprekken voor nodig, zodat de jongere tussendoor het besprokene kan laten bezinken.

Het kan helpend zijn dat de jongere zelf dit verhaal op papier zet, dan is het empowerende effect van de verklarende analyse nog sterker.

Om aan te sluiten bij het jargon van de hulpverlenende instanties is het belangrijk volgende leefgebieden te betrekken bij het analyseren van de problematiek:

- Wonen
- Financiën
- Gezondheid (lichamelijk en psychisch)
- Regie op eigen leven
- Maatschappelijke participatie
- Gezin, huiselijke relaties en opvoeding
- Sociaal netwerk
- Relaties, intimiteit en seksualiteit

Het resultaat van de analyse

Als uitkomst van de analyse komt er uiteindelijk een beschrijving in verhaalvorm van de dynamiek van het probleem:

- hoe/wanneer is het ontstaan?
- hoe ziet het probleem eruit, welke dynamieken kent het probleem? Hoe staan de verschillende factoren met elkaar in verband?

Het is niet belangrijk naar een oorzaak te zoeken, en zeker niet naar een 'schuldige'. Vaak zijn problemen ontstaan in interacties en hebben geen aanwijsbaar begin. Wel is relevant wanneer volgens de jongere het probleem is ontstaan en wat er toen veranderde.

Welke persoons-, omgevings- en interactiefactoren:

- houden het probleem in stand, versterken het probleem of verminderen het probleem?
- maken dat het probleem op dit niveau blijft voortbestaan en niet toeneemt?

Het formuleren van de vraag

Een verklarende analyse wordt gemaakt om de best passende hulp voor een jongere te organiseren. Daarvoor is nog een extra stap nodig, die te bereiken is door onderstaande vragen te beantwoorden.

1. Welke beschermende en belemmerende mechanismen spelen een rol? (komt uit bovenstaande)

2. Waar zou interventie zich eerst op moeten richten, uitgaande van de volgende criteria van probleemselectie:

- De hulpvraag van de jongere;
- Het sleutelprobleem en de invloed op de overige problemen;
- De overtuiging bij de jongere en jongerenwerker dat het probleem bestaat;
- De mate waarin de jongere op dat moment last heeft van het probleem;
- De haalbaarheid van de interventie;
- De mate waarin het probleem concreet te maken is?

(Jennoord, 2022)

3. Welke organisatie kan hier het beste bij helpen? Hoe kunnen we de vraag zo helder mogelijk formuleren?

Gesprek voorbereiden

Als laatste bereid je samen met de jongere het gesprek bij de hulpverleningsinstantie voor. Je gaat hierbij in op de manier waarop de jongere het verhaal vertelt en eventuele vragen die je verwacht dat de instantie kan gaan stellen. Op deze manier werkt de verklarende analyse naast verhelderend ook empowerend voor de jongeren.

Theoretisch kader

Om tot een gepast hulpaanbod te komen is in het begin van het traject aandacht nodig voor het verhaal van de jongere. Jongeren vinden het vaak lastig hun hulpvraag helder te formuleren. Enerzijds omdat ze er geen taal voor hebben, anderzijds omdat ze vaak zelf ook niet weten wat precies het probleem is. Daarnaast is het voor de jongeren vaak heel spannend om met de billen bloot te gaan tegenover een professional. Er kan sprake zijn van schaamte om toe te geven het niet alleen te kunnen regelen of eerdere teleurstellingen in het vertrouwen en toelaten van professionele hulp. Het onderzoeken van het verhaal van de jongere en het formuleren van hun vraag is een proces dat thuishoort in een partnerschapsrelatie tussen de jongere en jongerenwerker (Bartelink, 2022).

Uit een onderzoek van Wienen ea (2020) komt naar voren dat mensen die hulp vragen vaak ervaren dat hun ervaren probleem kleiner gemaakt lijkt te worden dan dat het voor hen is. Dit zit vooral in de manier waarop er gepraat wordt: door het gebruik van vakjargon bij het vertalen van het verhaal van de jongere naar het verhaal van de hulpverlener gaat er complexiteit verloren. Maar ook omdat er soms niet goed geluisterd wordt door hulpverleners naar wat jongeren precies zeggen. Vaak linken de hulpverleners het verhaal van de jongeren aan een probleem dat in een hokje past en sluiten ze daarop aan. Het probleem is dan vaak een tastbaar probleem. Denk hierbij aan dakloosheid of financiële problemen. Hierdoor wordt de dieperliggende oorzaak uit het oog verloren en de beleving van jongeren staat niet meer centraal. Ook kan er andersom geredeneerd worden: er wordt een oplossing bedacht die aan lijkt te sluiten op het zichtbare probleem. De hulpverlener valt dan terug op oplossingen die hij in het verleden ook succesvol heeft ingezet en gaat ervanuit dat dat bij deze jongere ook wel zal werken.

Jongerenwerkers begeleiden jongeren toe naar hulpverleningsinstanties. Zij kunnen jongeren ondersteunen bij het beter formuleren van hun hulpvraag door een 'verklarende analyse' te maken met de jongere, voordat deze met de hulpvraag naar een hulpverlener toestapt. De jongerenwerker is vanuit een vertrouwelijke partnerschapsrelatie de juiste persoon om deze verklarende analyse samen met de jongere te maken. Door dit proces te lopen met de jongere wordt deze empowered in het begrijpen en bespreekbaar maken van de problemen.

Verklarende analyse

Een verklarende analyse bestaat uit een reeks gesprekken waarin de jongerenwerker de jongere helpt om problemen en het ontstaan ervan te begrijpen. De verklarende analyse brengt samenhang aan tussen verschillende probleemgebieden. De benadering zet de jongere centraal, door oog te hebben voor alle factoren die te maken hebben met de hulpvraag die de jongere stelt. Het gaat daarbij om factoren die als 'oorzaak' van het probleem worden gezien maar vooral ook om factoren die het voortbestaan van het probleem beïnvloeden. De analyse wordt altijd samen met de jongere gemaakt, in voor hen passend taalgebruik (Tempel, 2018). Indien mogelijk worden andere gezinsleden of netwerkfiguren betrokken, maar noodzakelijk is dat niet.

Rol van de professional

Een verklarende analyse afnemen is niet makkelijk. De professional helpt door de jongere uitleg te geven over de rol van het gezin en de achtergrond die van invloed kunnen zijn op de (problemen van de) jongere. Dit kan helpend zijn om de uitdagingen waar de jongere voor staat in een breder perspectief te plaatsen (jeugdhulp regio noord veluwe, zd). De professional zal in de gesprekken zonder oordeel de probleemverkenning samen met de jongere uitvoeren. De kunst hierbij is om erkenning te geven voor de vragen en uitdagingen waar de jongere voor staat zonder het netwerk af te vallen.

Vanuit contextueel gedachtegoed

Binnen de verklarende analyse wordt uitgegaan van het contextueel gedachtegoed. Deze theorie gaat ervanuit dat mens-zijn gebaseerd is op verbondenheid: dit ontstaat op een basis van vertrouwen en betrouwbaarheid en een balans tussen geven en ontvangen. Wanneer er in een systeem onderling vertrouwen en betrouwbaarheid is en de balans tussen geven en ontvangen in evenwicht is, is het systeem gezond. Dit systeem kan op elkaar bouwen en zorgdragen voor elkaar. Op het moment dat er een gebrek is aan vertrouwen of betrouwbaarheid en de balans van geven en ontvangen uit balans is, ontstaan er volgens deze theorie problemen (lerenoverleven,zd). De onbalans komt vaak voor uit het verleden, bijvoorbeeld doordat een ouder als kind onrecht is aangedaan. Als voor dit onrecht geen erkenning is (geweest), eist de volwassene dit later op, vaak bij de eigen kinderen.

Als jongerenwerker samen met de jongere het gesprek voeren over de balans van geven en nemen in het (gezins-)systeem en het geven van erkenning aan ervaren onrecht is erg helpend voor jongeren. Door ook oog en aandacht te hebben voor de pogingen die verschillende gezinsleden hebben gedaan om verantwoordelijkheid te dragen, leidt dit vaak tot veel begrip en is daarmee een belangrijke bron voor steun (van der Meiden, 2021). Ouders willen het beste voor hun kind, maar kinderen willen ook het beste voor hun ouders en hen beschermen ('Ik wil mijn ouders niet tot last zijn' of 'ik wil niet dat mijn ouders zich zorgen maken'). Dit kan leiden tot een gevoel van schuld bij de jongere omdat het niet gelukt is de last van ouders over te nemen. Ontschuldigen van de jongere is daarin een helpende factor: de jongere heeft te veel willen geven en is niet verantwoordelijk voor de last van de ouders.

Jongeren hebben een onlosmakelijke loyaliteit naar hun ouders toe, die maakt dat de professional altijd meerzijdig partijdig te werk moet gaan. Meerzijdige partijdigheid betekent niet dat men onpartijdig is maar dat men tegelijkertijd partijdig is met alle leden van het gezin. Een jongerenwerker staat achter de jongere maar valt de ouders niet af (ook niet in hun afwezigheid); dit zou de loyaliteit van de jongere aan ouders op de proef stellen en daardoor de vertrouwensrelatie tussen jongere en jongerenwerker schaden.

Contextuele grondhouding door de jongerenwerker bij het maken van een verklarende analyse.

Bij het werken aan een verklarende analyse is een basishouding van betrouwbaarheid en meerzijdige partijdigheid noodzakelijk omdat dit de enige basis is waarop de jongere eerlijk en volledig kan zijn. Een erkenning gevende houding zorgt voor meer inzicht in de dynamiek en de problematiek.

Betrouwbaarheid:

Jongerenwerkers werken (al dan niet bewust) voor een belangrijk deel vanuit een contextuele grondhouding. Dat blijkt ten eerste uit het belang dat zij stellen in de vertrouwensrelatie. Zij beseffen dat zij betrouwbaar moeten zijn omdat dat voor de jongere noodzakelijk is om te vertrouwen (en zelf betrouwbaar te worden). Jongerenwerkers beseffen dat betrouwbaarheid niet is 'alles geloven wat de ander zegt' maar 'ervan uitgaan dat de ander ten diepste ook gericht is op verbondenheid' (maar het op dit moment misschien niet kan laten zien).

Meerzijdige partijdigheid:

Dit is een lastige houding voor veel professionals. Vanuit ons menszijn zijn we snel geneigd het met iemand eens of oneens te zijn. Een jongerenwerker die werkt vanuit meerzijdige partijdigheid is zich bewust van de impact van de onverbreekelijke loyaliteit tussen ouders en kinderen. Uit onderzoek naar hulpverlening aan seksueel misbruikte kinderen is bekend dat kinderen, hoe zwaar ze ook misbruikt zijn door een ouder, het niet accepteren als een hulpverlener kwaadsprekt over die ouder (NJi, zd). Als meerzijdig partijdige jongerenwerker sta je dus niet alleen achter de jongere, maar ook achter de ouder. Je begrijpt de loyaliteit en je doorziet het mechanisme van intergenerationele overdracht, als

gevolg van deze loyaliteit. Je hoeft het gedrag van de ouder niet goed te keuren, maar je keurt niet de ouder in persoon af.

Erkenning geven en ontschuldigen:

Jongerenwerkers geven al veel erkenning aan jongeren over de last die ze dragen. Het effect van deze erkenning kan nog sterker worden als hieraan het contextuele besef wordt toegevoegd dat een deel van de last die jongeren dragen, zit in het feit dat ouders nooit gezien hebben wat hun kind voor hen wil dragen. Veel problematiek van jongeren is intergenerationeel omdat jongeren (een deel van) de problematiek van hun ouders proberen te dragen. Dat is wat jongeren terug willen geven aan hun ouders, omdat ze van hen het leven hebben gekregen, aldus Nagy, de grondlegger van de theorie.

De contextueel werker werkt bewust met dit gegeven in gezinnen, het versterken van het besef van dit mechanisme en daaraan gekoppeld het bieden van erkenning is voor veel gezinnen een krachtige hefboom in het herstellen van de onderlinge relaties. Jongerenwerkers kunnen dit gebruiken om erkenning te geven aan de jongere voor de gedragen last en het ervaren onrecht van henzelf, maar ook voor het komen tot begrip van de jongere voor de ouders, want ook die dragen een (intergenerationele) last en ervaren onrecht. Aandacht hiervoor kan mogelijk de relatie tussen de jongere en de ouders wat ontspannen. Ook het ontschuldigen van jongeren voor wat niet van hen was, maar waar ze zich wel verantwoordelijk voor voelden, werkt helend.

Ondersteuning

Ter ondersteuning kan bij het maken van de verklarende analyse gebruik worden gemaakt van instrumenten en technieken. We behandelen er hieronder een paar. Het is belangrijk van tevoren na te denken over welk instrument of welke techniek geschikt is voor (de problematiek van) de jongere. Bij een vluchteling is het misschien te confronterend om een ecogram te maken, maar een levenslijn kan wel werken. Soms is geen enkel instrument geschikt bij een jongere, dan kun je nog gebruik maken van de vraagtechnieken en van de basishouding zoals die hierboven is beschreven.

Instrumenten

De theorie van contextueel werken sluit goed aan op de basishouding van jongerenwerkers. Vanuit dit gedachtegoed zijn er verschillende middelen om tot inzichten te komen met jongeren. Hieronder staan een aantal voorbeelden van instrumenten en technieken die ingezet kunnen worden om te ondersteunen bij het gesprek met jongeren over de uitdagingen waar zij voor staan en hoe dit in verbinding kan staan met het systeem waar zij uit komen. Het is de bedoeling dat de jongere zelf 'het werk doet' (tekent bijvoorbeeld) tijdens het gesprek met de jongerenwerker. De jongerenwerker is ondersteunend door middel van het gesprek, maar jongeren moeten het gevoel hebben dat het hun eigen product is.

Levenslijn

Doel: ontdekken van intergenerationaliteit; erkenning geven; inzicht in ontstaan problemen versterken.

Uitleg: In de levenslijn worden verschillende leefgebieden van de jongere chronologisch in kaart gebracht. De jongere tekent een lijn van 0 (of -1 als dat relevant is, bv in geval van problemen tijdens de zwangerschap) tot de huidige leeftijd. Op deze levenslijn worden in verschillende kleuren verschillende levensgebieden aangegeven wat betreft 'goed' (boven de streep) en 'slecht' (onder de streep).

Doordat de verschillende leefgebieden in één grafiek staan, wordt helder op welke leeftijd van de jongere het heel goed of juist helemaal niet goed ging en waar wellicht de problemen zijn ontstaan. Ook kunnen 'breekmomenten' samenvallen met gebeurtenissen in het leven van bijvoorbeeld de ouders; dat kan inzichtelijk werken in hoe factoren op elkaar in kunnen werken.

In onderstaand voorbeeld staan 5 levensgebieden, maar elk levensgebied is mogelijk. Denk hierbij aan de levensgebieden waarmee de hulpverleningsinstanties werken (wonen, financiën, gezondheid (lichamelijk en psychisch), regie op eigen leven, maatschappelijke participatie, gezin/huiselijke relaties/opvoeding, sociaal netwerk en relaties/intimiteit/seksualiteit).

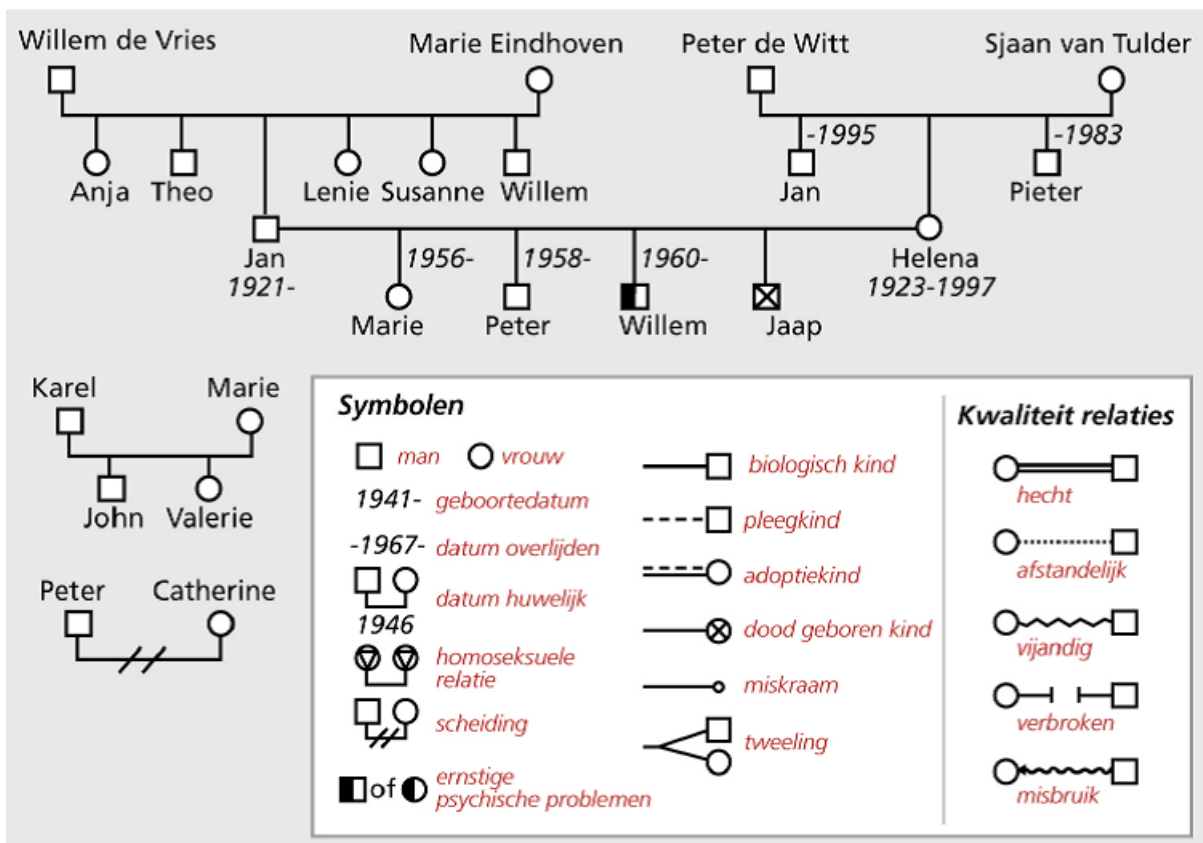
Genogram

Doel: familiebanden in kaart brengen en daardoor inzicht krijgen in de onderlinge relaties; intergenerationaliteit herkennen; erkenning geven; ontschuldigen.

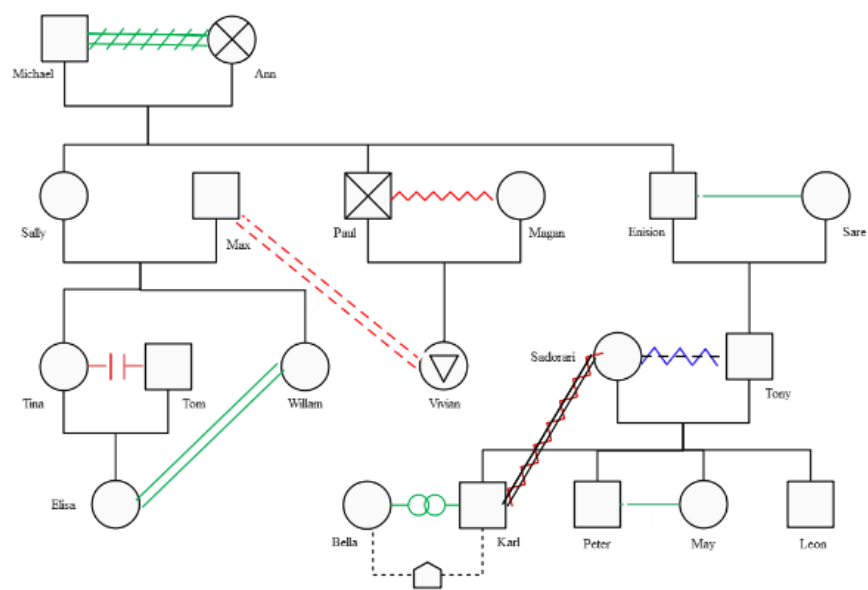
Uitleg: een genogram is een 'stamboom+'. Het brengt niet alleen de familielijnen in kaart maar ook de relaties tussen de verschillende personen. Daarvoor zijn symbolen afgesproken, die hieronder staan weergegeven in de tabel. Het maken van een genogram werkt erg inzichtelijk maar kan ook confronterend zijn. De jongere tekent letterlijk op hoe de relaties met en tussen verschillende familieleden zijn en dat kan tot pijnlijke inzichten leiden. Anderzijds kunnen die inzichten ook veel verklaren over de problemen van de jongere. Houd hierbij in gedachten dat problematiek vaak intergenerationeel is en dat 'de geschiedenis zich herhaalt' dus.

Het genogram werkt met symbolen voor mensen en onderlinge relaties, die zie je in de tabel hieronder.

Tabel: symbolen genogram (instrumentwijzer.nl, z.d.)

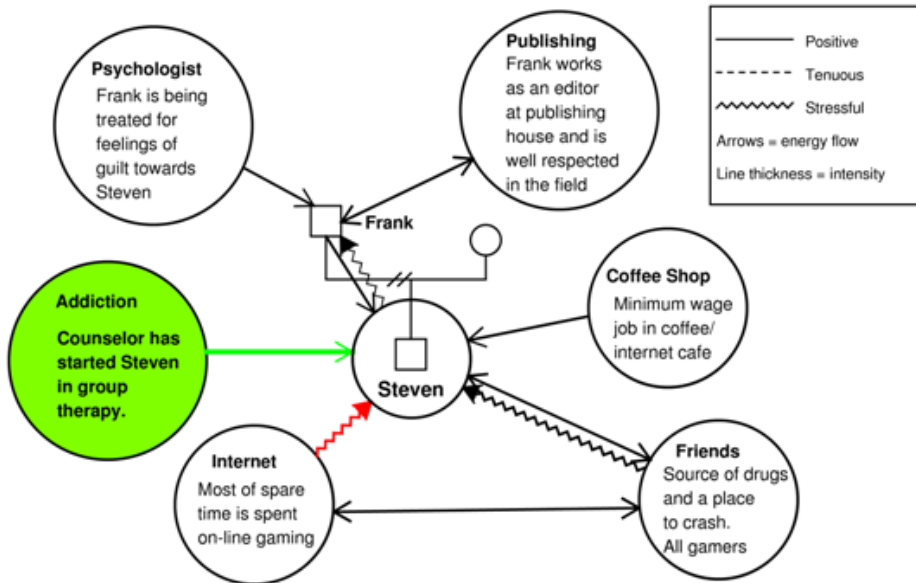
Een genogram kan er dan zo uitzien:

Ecogram

Doel: hulpbronnen, bredere netwerk in kaart brengen; inzicht in rol van netwerk.

Uitleg: een ecogram brengt het bredere netwerk rondom een jongere in kaart. Het geeft vaak veel inzicht in hulpbronnen van jongeren, waar ze zelf misschien nog niet bij stilstonden. Het ecogram kan gemaakt worden in combinatie met het genogram; er zal wat overlap zijn. Ook in het ecogram wordt gewerkt met verschillende 'lijnen' die verschillende betekenissen hebben, zie onderstaand voorbeeld.

De levensgebieden die betrokken worden in het ecogram zullen voor iedere jongere verschillend zijn. Ook hier kun je je laten inspireren door de levensgebieden die de hulpverlenende instanties gebruiken (wonen, financiën, gezondheid (lichamelijk en psychisch), regie op eigen leven, maatschappelijke participatie, gezin/huiselijke relaties/opvoeding, sociaal netwerk en relaties/intimiteit/seksualiteit). Deze 'gebieden' worden in een ecogram omgezet in concrete personen of situaties.

Relatiecirkel

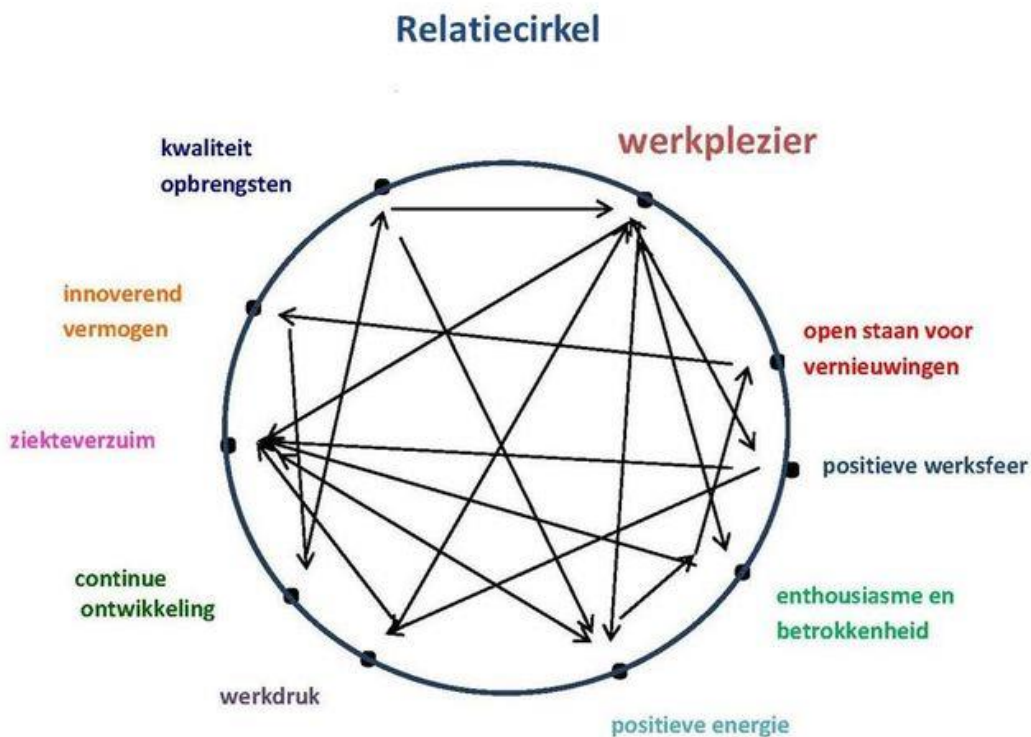
Doel: ontschuldigen door bewust te worden van circulaire causaliteit: niemand is schuld of oorzaak van het probleem, het probleem zit in de interactie en bevindt zich 'tussen' de betrokkenen, in het systeem; inzicht krijgen in de mate van invloed van de verschillende factoren (wat een keuze kan vergemakkelijken als je gaat bepalen waarop je als eerste in wilt gaan zetten qua hulp).

Uitleg: een relatiecirkel maak je rondom een probleem of kwestie. Die staat bovenaan de cirkel als eerste factor. Om de cirkel worden dan alle factoren geschreven die invloed hebben op het probleem (mensen en processen/zaken). Belangrijk is dat die factoren de eigenschap hebben te kunnen toe- of afnemen. Dus 'vader' is geen factor op zich (want die neemt niet toe of af), maar 'betrokkenheid van vader' is wél een bruikbare factor want die kan toe- of afnemen.

Vervolgens ga je voor alle factoren na: a) op welke andere factoren die factor invloed heeft – dat geef je aan met een pijl die kant op; en b) of die factor door andere factoren wordt beïnvloedt – dan komt er een pijl naar de betreffende factor toe. Overigens wordt die tweede stap vanzelf gezet als je in ronde a) alle factoren consequent naloopt. Je zult ook merken dat sommige factoren elkáár beïnvloeden, dus beide kanten op. Dat wordt aangegeven door twee parallelle pijlen in de cirkel.

De relatiecirkel geeft inzicht in hoe de verschillende factoren met elkaar in verband staan en welke factor(en) veel of weinig invloed hebben op de andere factoren en daarmee op het probleem. Op deze wijze kun je makkelijker kiezen welke factor je wilt aanpakken om het probleem te beïnvloeden. Uiteraard zijn niet alle factoren evenzeer beïnvloedbaar.

Hieronder een voorbeeld (bron: Pinterest)

Het thema van deze relatiecirkel is 'werkplezier'. Kennelijk lag daar een probleem. Het betreffende

team heeft alle factoren die invloed hebben op hun werkplezier om de cirkel gezet (alle factoren die kunnen toe- en afnemen), en vervolgens pijlen getrokken tussen de factoren die elkaar rechtstreeks beïnvloeden. Als ze slim zijn, hebben ze gekozen om in te gaan zetten op een positieve werksfeer, want vandaaruit gaat er een rechtstreekse lijn naar ziekteverzuim en werkdruk, die op hun beurt weer andere factoren beïnvloeden. Daarbij is positieve werksfeer een makkelijker te beïnvloeden factor dan bijvoorbeeld 'kwaliteit opbrengsten'.

Technieken

Naast bovengenoemde instrumenten maakt de contextueel werker ook gebruik van een aantal technieken, die heel ondersteunend kunnen zijn in het verhelderen van het probleem van de jongere.

Circulaire vraagtechnieken

Doel: bewustwording van structuur van het probleem, vanuit verschillende perspectieven; bevordert reflectie en inzicht; begrip voor de ander versterken.

Uitleg: circulaire vragen zijn een soort indirecte vragen aan jongeren over wat anderen van hen vinden. 'Als ik het aan je moeder zou vragen, wat zou zij dan zeggen over de reden dat je spijbelt?' Of: 'Kijkt je moeder er ook zo tegenaan denk je?'

Ze verruimen de blik van de jongere en geven tegelijkertijd inzicht aan de jongerenwerker over hoe het systeem in elkaar zit.

Inhouds- en betrekkingniveau

Doel: meerzijdige partijdigheid tonen; erkenning geven.

Uitleg: de theorie over inhouds- en betrekkingniveau houdt in dat in een boodschap altijd iets letterlijk wordt gezegd (inhoud) én iets wordt gezegd over de relatie (betrekking). En die twee hoeven niet hetzelfde te zijn. En het betrekkingniveau is belangrijker dan de inhoud. Een strenge vader die zijn dochter verbiedt om naar een feest te gaan, geeft als inhoud: je blijft thuis, maar op betrekkingniveau zegt hij iets anders. Bijvoorbeeld: ik hou van jou en wil niet dat je iets overkomt. Of: je bent ongehoorzaam en ik wil je straffen. Of: ik mocht dat vroeger ook niet en ik wil dat je begrip hebt voor mij. Of alle denkbaar andere bedoelingen.

Jongeren klagen vaak over hun ouders (of anderen) omdat die iets gezegd hebben dat niet goed is gevallen bij de jongere (inhoudsniveau). Het kan heel ondersteunend zijn om, vanuit een meerzijdig partijdige houding, samen met de jongere te gaan zoeken wat de ouder bedoeld kan hebben met die opmerking (betrekkingniveau).